

UKRAYNA BUNALIMI HAKKINDA ADD BİLİM ve DANIŞMA KURULU GÖRÜŞÜ

Rusya tarafından 24 Şubat 2022 sabahı başlatılmak zorunda kalınan Ukrayna'ya dönük askeri hareket, küresel ve bölgesel ölçekte Ülkemizi de içeren ciddi potansiyel tehditler içermektedir. Türkiye bir dizi önlemleri zamanında ve bilimsel akılcılıkla sergilemek zorundadır. Dış politikada duygusallığa ve sürgit dostluklara yer yoktur, belirleyici olan ülkemizin ve ulusumuzun **güvenliği ve çıkarlarıdır**. Çıkarlar, uluslararası hukuka uygun, karşılıklı adalet ve hakkaniyet çerçevesinde gözetilmelidir. Ayrıca Dış Politika girişimleri kararlarının olabildiğince ulusal tabanda geniş uzlaşma ile alınması ve geleneksel ilkelerin korunması gereklidir. Köklü devletler uzun erimli (vadeli) dış politika seçeneklerine sahiptir, siyasal iktidarlar değişse bile bu politikaların özü değişmez. Türkiye için bu ilkelerin başında, **“YURTTA BARIŞ – DÜNYADA BARIŞ”** gelir.

Türk Dış Politikasının ilkeleri **Mustafa Kemal ATATÜRK** döneminde belirlenmiş ve son 20 yıl dışında, yüz yıla yakın zamandır uygulanagelmektedir. Bu sayededir ki Türkiye Cumhuriyeti, tüm zorluklara - engellere karşın 99. yaşına sıcak savaflara girmeden ulaşmış ve kurucu uluslararası anlaşmaları koruyabilmiştir. Bunların başında, **Atatürk** önderliğinde öncü kurucu kadroların armağanı olan **Lozan Barış Antlaşması** (24 Temmuz 1923) ve **Montreaux Boğazlar Sözleşmesi** (1936) gelmektedir.

Uluslararası ölçüğe tırmanan **Ukrayna bunalımının** yönetiminde Türkiye'nin izlemesi gereken ilkeler şöyledir:

1. Muhalefetin etkili çabasıyla TBMM, Ukrayna sorununu görüşmek ve politika belirlemek üzere 120 imzayla ivedilikle göreve çağrılmalı;¹ gizli-özel oturumlarda konu görüşülerek, ulusal uzlaşma temelli politikalar üretilmelidir. Sorun, tek kişi yönetimine asla bırakılmayacak ölçüde ciddi ve karmaşıktır. Anayasanın 92. maddesinin ilk fıkrasında salt (münhasıran) TBMM'ye verilen yetki gerektiğinde kullanılmalı, md. 92/2'nin koşulları iktidar tarafından zorlanmamalıdır. Tarihimizde TBMM'de alınmayan kararların çok acı sonuçları vardır. Enver Paşa Osmanlı Devletini 1. Dünya Savaşına sokmuş, DP hükümeti TBMM kararı olmaksızın Kore Savaşına 1 tugay asker göndermiştir. Kurtuluş Savaşını yöneten TBMM, bu bunalımda da mutlak söz ve karar sahibi olarak meşru yetkisini kullanmalıdır.
2. M.K. **ATATÜRK**'ün son derece yerinde nitelemesiyle **“.. bizi mahvetmek isteyen Emperyalizm”**, kaynağı ne olursa olsun karşıt olduğumuz, insanlık düşmanı bir ideolojidir. Türkiye ne ABD ne Rus emperyalizminin yanında olamaz! 2. Dünya paylaşım savaşı öncesi ve sırasında 2. Cumhurbaşkanı İsmet **İNÖNÜ**'nün büyük başarıyla yürüttüğü tarafsızlık politikası, Türkiye'yi bu yıkıcı serüvenden koruyabilmiştir. Ülkemiz, ısrarlı ve tutarlı biçimde **“aktif bir tarafsızlık politikası”** izlemelidir.
3. Ukrayna sorununun iktidar tarafından iç politikaya alet edilmesine ve hele hele Cumhurbaşkanı ve genel seçimi erteleme amaçlı kullanılmasına, koşulları tam oluşmadan (Anayasa m.119) **OHAL** ilanına kesinlikle izin verilmemelidir.
4. Rus askeri hareketi ve öncesindeki uluslararası topludurumun (*konjektürün*) de bir ölçüde payı olmakla birlikte, gerçekte AKP iktidarınca izlenen son derece yanlış ekonomi politikaları sonucu ülkemizde yaşanmakta olan ve katlanılmaz boyutlara ulaşan hiperenflasyon - yoksulluk - işsizlik – yaşam pahalılığı sorunlarını çözmeye, etkilerini hafifletmeye dönük kapsamlı sosyal devlet politikaları aksatılmadan sürdürülmelidir. Dış politika, ağır iç sorunlara şal yapılmamalıdır.
5. Türkiye, çok ağır ekonomik ve siyasal bunalımla hatta rejim bunalımıyla yüz yüzedir. Merkez Bankası rezervleri negatiftir, ağır dış borç yükü söz konusudur. Bunalım petrol fiyatlarını hızla

¹ Anayasa md. 93/3 : Meclis Başkanı da doğrudan doğruya veya üyelerin beşte birinin yazılı istemi üzerine, Meclisi toplantıya çağırır.

yükseltmiştir. Bir askeri operasyonu, çatışmayı kaldıracabilecek ekonomik güçten büyük ölçüde yoksundur. CDS primi çok yükselmiş (600+!), yeni borçlanma olanakları çok sınırlıdır. Bu bakımlardan da **AKTİF bir tarafsızlık** politikası tek seçenektir. NATO'nun peşinde uydularak serüvenler, emperyalizmin emellerine hizmet etme asla kabul edilemez ve Türkiye'nin tarihsel saygınlığı ile bağdaşmaz. Ekonomik bağımsızlığı olmayanların, ulusal çıkarlarını korumaları çok zordur. Bugünleri görenler boş yere "**tam bağımsız Türkiye**" demediler.

6. **Montrö Boğazlar Sözleşmesi**'nin ülkemiz ve hatta dünya barışı için ne denli yaşamsal olduğu Ukrayna bunalımında bir kez daha kanıtlanmıştır. 19-21. maddeleri özellikle, titizlikle gözetilmelidir. ABD tarafından esnetilmesi istemlerine ödün verilmemeli, Karadeniz bir barış denizi olarak kalmalıdır. Rusya'nın ABD – NATO tarafından son olarak Ukrayna ve Karadeniz'den çevrenmesine Rusya'nın kesinlikle izin vermeyeceği akılda tutulmalıdır. Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin yaşamsal önemini bir ortak basın açıklamasıyla kamuoyuna duyuran saygın ve yurtsever 104 emekli amiral hakkında açılan yersiz ve haksız dava düşürülmeli ve bu komutanlardan açık özür dilenmelidir. **İstanbul Kanalı**, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni dolanma (*by pass*) amaçlı olup, aynı ölçüde sakıncalıdır. ABD, **Montrö Boğazlar Sözleşmesi**'ni çıkarları yönünde yorumlamaya ve esnetmeye çalışıyor. Oyuna gelmemeliyiz. Öte yandan BM etkili bir örgüt olmamakta, özellikle küresel bunalımlarda zayıf ve yetersiz kalmaktadır.
7. Ukrayna sorununun en önemli nedenlerinden biri, bu ülkede uluslaşmanın gerçekleştirilememiş, ulus devlet güvencesinin kazanılamamış olmasıdır. Karmaşık demografik – etnik yapısıyla 44 milyon nüfuslu ve 633 bin km² toprakları olan Ukrayna'da, 2014 Soros'çu turuncu darbe ile Batı yanlısı NATO'cu iktidar kurulmuştur. Ancak son aşamada Batı Ukrayna'yı yalnız bırakmıştır. Bu noktada M.K. Atatürk'ün "**Ne mutlu Türk'üm diyene!**" çağrısı ile Türkiye'nin Anadolu'da ve Trakya'da uluslaşması ve hızla ulus devlete evrilmesi çabasının ne denli yaşamsal olduğu açıkça görülmelidir. Dolayısıyla hiçbir gerekçe ile ulus bütünlüğü – birliği zedelenmemeli, iç politikada Ulusu kutuplaştırıcı politikalarından kesinlikle kaçınılmalı ve uluslaşma sürdürülmelidir.
8. **ABD, Türkiye'ye artık "stratejik müttefik" gözüyle bakmıyor.** Bölgemizde yeni arayışlar içinde. Suriye ve Irak'ın kuzeyinde karakol devletler kurarak bu ülkeleri bölmüş, Türkiye'yi de bölmeye açıkça çaba göstermektedir. 2006'da yayınlanan ve Türkiye dahil 22 ülkenin sınırlarını değiştirmeyi hedefleyen BOP (Büyük Ortadoğu Projesi) (!), ABD Dışişleri Bakanı C. Rice tarafından resmen ilan edilmiş; Plan, ABD *Armed Forces Journal*'de E. Alb. R. Peters imzalı yayınlanmıştır (Haziran 2006)!
9. **NATO'nun varlık nedeni kalmamıştır.** SSCB 1991'de çökmüş, Varşova Paktı 1993'te dağılmıştır. Ancak NATO genişlemeyi sürdürmüş ve 5 atak ile Rusya'yı adeta Batı'dan kuşatmıştır. Ukrayna da NATO'nun saldırgan genişleme politikasıyla NATO üyesi yapılırsa, Rusya adeta nefes alamaz duruma düşürülecektir. Rusya kezlerce bu itirazını dile getirmiş ancak 2014'te Ukrayna'da darbe yapılarak ABD yanlısı iktidar kurulmuştur. Rusya, ulusal güvenliğinin açıkça tehdit edildiğini, bu duruma izin veremeyeceğini, beka sorunu sayacağını bildirmiştir. *Varlık nedenini yitiren NATO, konumunu pekiştirmek için saldırgan yayılma politikasıyla doğrudan doğruya küresel barış için açık bir tehdit örgütü konumuna sürüklenmiştir.* Bu bağlamda Rusya'nın askeri hareketi, görüşmeye çağrı çabalarının, Ukrayna'nın NATO'ya alınmayacağı güvencesi verilmesi istemlerinin reddi ve doğrudan Ukrayna'nın NATO üyesi olmayacağını açıklamaktan kaçınması sonunda, bir tür öz savunma zorunluğu olarak kaçınılmaz olmuştur. Hızla ve en az yitikle sonlanması içten dileğimizdir. M. K. **ATATÜRK**'e göre "**Savaş eğer ulusun yaşamı tehlikeye düşmemişse, cinayettir.**" Rusya'nın bu bağlamda tümüyle haksız olduğunu savlamak çok güçtür. Ancak yineleyelim; *biz ADD olarak, nereden kaynaklanırsa kaynaklansın, emperyalizme ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşıyız.*
10. **Ülkelerin egemenliği, bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü** temel bir ilke olmakla birlikte, Rusya için NATO ve Avrupalı müttefiklerince tek yanlı olarak düşmanca kötüye kullanılması kabul edilemez. "Karşılıklılık" uluslararası hukukun en temel ilkelerindedir. Hızla bir **ateşkes** istemi, ne yazık ki, Rusya açısından, acil hedeflerine erişmediği sürece boşlukta kalacaktır. Nitekim hareketin 2. gününde Rusya, silahlı çatışmaya ara vererek görüşme çağrısında bulunmuş ancak olumlu yanıt alamadığı için operasyonu sürdürmek zorunda kalmıştır. İnsani hedefler özenle korunmaktadır.

11. Askeri hareket uzadıkça Türkiye, önümüzdeki kısa erimde bu 2 ülkeden dışalımını yaptığı başta buğday olmak üzere tahıl ürünlerini sağlamada sorunlar yaşayabilir, hatta **açlık ve kıtlıkla yüzleşebilir!** Seçenek politikalar geliştirilmesi ve gerekli önlemlerin zamanında alınması zorunludur. Her iki ülkeyle çok yönlü ilişkiler içindeyiz. **Turizm** en önemli kalemlerden. Rusya ülkemizde nükleer güç santralını inşa etmekte (Mersin). Türkiye'ye S-400 hava savunma sistemleri sattı. Oysa ABD, bedeli ödenen F-35 savaş uçaklarını vermemekte. AB, açıkça uluslararası anlaşmaları çiğneyerek Güney Kıbrıs Rum Yönetimini AB'ye aldı. ABD, Dedeğaç'ta yeni askeri üs kurdu. Suriye ve Irak'ta birkaç üs edindi. Türkiye içten ve dıştan kuşatılmakta. Bu gerçeklerden çıkarılacak önemli dersler vardır. Küresel dengeler özenle gözetilerek **Bölge merkezli barışçıl işbirlikleri** öne çıkarılmalıdır.
12. Dışişleri Bakanlığı deneyimi ve kıdemli uzmanlarından mutlaka yararlanılmalıdır. Liyakatsiz, siyasi tercih temelli atamaların bedeli çok ağır ve telafisi olanaksız olabilir. Kamuoyu yanıltılmamalıdır. Ancak iktidarın niteliği, sicili ve yapageldikleri, uzmanlığa, demokratik – katılımcı karar süreçlerine gerekli önemi vermemesi kaygımızı büyütülmektedir. Bu dönemin sıkıntısız geçirilmesi beklenemez. **“Tek adam rejimi” başlı başına Ulusal güvenlik sorunudur** ve özellikle kritik dönemlerde ülkemizin Batılı emperyal güçlerce kolaylıkla yönlendirilmesi (*manuple edilmesi*) için kurgulanmıştır. Parlamentar demokratik rejime ülkemiz hızla dönmek durumundadır. Bilim ve dijital dönüşüm çağını (Endüstri 5.0) asla ıskalayamayız. Bölgesel ve küresel sorunlar kuşkusuz hep olacaktır. **Atatürkçü Düşünce Sistemi, çıkış yollarını hala içermektedir.** Ülkemizi sıcak silahlı çatışmalara çekecek oyunlardan ve kışkırtmalardan uzak kalmalıyız. Ulusal kaynaklar kalkınmaya adanmalıdır.
13. Çağımızda bir *hegemonya değişim süreci* yaşanmaktadır. Tek kutuplu emperyal Batı egemenliği zayıflamakta ve Avrasya ağırlığı büyümektedir. Türkiye güncel - dönemsel küresel gelişmeleri dikkatle izleyerek tam bağımsızlığını korumalı ya da karşılıklı bağımlılık ekseninde çıkarlarını savunmalıdır. Batı'nın süregelen **Yeşil Kuşak** kuşatmasıyla yalnızlaştırma, sarma politikasına Rusya direnmektedir. Bu emperyal stratejiye karşı Rusya ile ortak direnme hattı örülmesi gereklidir.
14. Küresel haberlerin farklı kaynaklardan izlenmesi, yeterli güncel – güvenilir **istihbarat** üretimi, basın özgürlüğü... dezenformasyon ve algı yönetiminden sakınabilmek için demokratik zorunluktur. Dış politikada uzun erimli ve seçenekli ulusal planlarımız, hedeflerimiz olmalıdır. Kimi devletlerin, uluslararası kuruluşların, bölgesel birliklerin güncel gelişmeleri kendi çıkarları için kullanarak sonraki süreçleri biçimlendirme amacıyla yapabileceği kışkırtıcı (*provokatif*) eylemler ve bilgi kirliliğinden sakınılmalıdır. Haklılığınızın arkasına güç koyamazsanız, sonuç almak zordur. Uluslararası hukuk güçlülükler hukukudur, güven kalmamıştır. Bu bağlamda iç kamuoyu desteği vazgeçilmez olup, güven sarsılmadan olabildiğince saydam davranılmalı, halkın bilgi edinme hakkı korunmalıdır.
15. **Donetsk ve Luhansk** bölgelerinde Rusya yanlılarının yerel bağımsızlık ilanı ve Rusya tarafından hemen tanınması uluslararası hukuk bakımından sancılı bir durumdur. Ulusların kendi yazgılarını belirlemeleri BM İkiz Sözleşmelerinde kabul görmüş olmakla birlikte, bağlı olunan devletten ayrılmada halk oylamasının ülke genelinde yapılması zorunludur. Sıcak silahlı çatışma ortamında taktik nedenlerle böylesi bir yol izlenmiş olsa da uluslararası hukukun gerekleri yerine getirilmelidir.
16. Çağımızda ne yazık ki Demokrasiler geriledi, zayıfladı; güçlülüklerin, nitelikli olmayan tek adamların yönetimleri sürüyor. Halkın seçtikleri değil, sermayenin güdümünde kişilerin iradesi baskın oldu. Yeni insan tipi yaratıldı. Bireyin çıkarı öne geçti. Ulus, ulus devlet, ulusal birlik değerleri aşındırıldı. Ne gibi güncel tehditler yaşamakta oldukları ve gelecekte yaşayacaklarının ayırımında olmayan tüketici, sorumsuz, hedonist.. yığınlar oluştu. Uzun erimde ülkemizde ve Dünyada Demokrasi ve barış kültürü geliştirilmeli, uluslararası toplum kalıcı barış ve gönenc için çaba göstermelidir. Ulusumuzun güvenliğini ve geleceğini küresel egemenlerin insafına bırakamayız.

✚ **Ana hedefimiz; Atatürk'ün Ulus egemenliği, tam bağımsızlık ve “yurtta barış, dünyada barış” devrimci ilkeleri temelinde çağdaş uygarlık düzeyini bilimsel akılcılıkla aşmak olacaktır.**

Kurullar adına Prof. Dr. Ahmet SALTİK, ADD Bilim Kurulu Bşk. Yrd. 27 Şubat 2022, Ankara

Katılanlar : Ali Ercan, Özer Ozankaya, Lütfü Çakmakçı, Tahir Baştaymaz, Önay Alpago, Emine Hekimoğlu, Mehmet Balyemez, Mustafa Gazalçı, Onur Öymen, Gönül Balkır, Güngör Berk, Safa Yenice (Gn. Bşk. Yrd.)